

Niveau og sværhedsgrad

- Undgå enkle svar på komplekse sammenhænge. Inddrag hellere eleverne i de svære og *komplerede spørgsmål*, der knytter sig til emnet.
- Giv eleverne redskaber til at diskutere og analysere med *faglig argumentation*.
- Varier de *niveauer*, I arbejder på. Skift fx mellem et lokalt, regionalt, nationalt og globalt perspektiv.

Materiale og metode

- Inddrag *kildekritiske metoder* i undervisningen, og styrk elevernes blik for at aflæse forskellige argumentationer i tekster og andet materiale.
- Vær kritisk over for det materiale, I bruger, og undlad så vidt muligt at bruge *chokerende billeder* for at engagere eleverne. Inddrager I *propaganda-materiale* eller andet 'farvet' materiale i undervisningen, bør det gøres med omtanke og bevidsthed om, hvilket formål det tjener. Understreg for eleverne at det er propaganda, I har med at gøre.

Læringsmiljø

- Vær bevidst om, hvilke *normer* du og dine elever taler ud fra. Gør det til en vane i undervisningen at reflektere over egne normer og ståsteder.
- Skab et positivt indlæringsmiljø, baseret på en *aktiv pædagogik* og en elevorienteret tilgang. Skab vide rammer for, hvad der er 'normalt' at gøre, mene, se ud osv.
- Arbejd med øvelserne ud fra en *dialogbaseret tilgang* til undervisning således, at elevernes tanker og forskellige udgangspunkter høres og bliver til en ressource i undervisningen.

- Ytrer eleverne intolerante holdninger undervejs i et undervisningsforløb, anbefales det, at man behandler ytringerne på en måde, så eleven føler sig hørt, men så det samtidig markeres, at der er (gerne i fællesskab definerede) grænser for, hvordan man i klassen taler om og behandler andre mennesker eller grupper.

Øvelseskatalog

ØVELSER · 173

1. Hvem er jeg? · 173
2. Et menneske – en stjerne · 174
3. En del af min identitet · 175
4. Kasser og ord · 176
5. Bekend DINE fordomme · 177
6. Dem man ikke kender... · 178
7. Helte og skurke · 179
8. "Mine børn ved ikke, de er romaer" · 180
9. En rigtig mand? · 181
10. Det bliver bedre · 182
11. Fordomme på festival · 183
12. Fællesskab og inklusion · 184
13. Med- eller modborgere? · 186
14. Medborger vs. statsborger · 188
15. Fanget! · 189
16. Fragt af flygtninge – en moralsk pligt? · 191
17. Protokollerne · 192
18. Afslør teoriene! · 194
19. Lav en benægterhistorie · 195
20. Den anden side af historien · 196
21. Ord der gør ondt · 197
22. Sociale medier og intolerance · 198
23. Løbesedlen · 200
24. Hadsk rapmusik · 201
25. Antisemitisk standup · 203
26. Hvilke menneskerettigheder hvornår? · 205
27. P-sagen – et eksempel på diskrimination? · 206
28. I en klasse for sig · 208
29. Vinter-OL 2014: To Russia with love · 212
30. Foreningen Nekkab · 214
31. Spis en banan – sig nej til racisme · 216
32. Holocaust-benægtelse – en konspirationsteori · 217
33. Registrering af borgeres tilhørsforhold? · 219
34. Nürnberglovene · 220
35. Apartheid · 222

ORDLISTE · 224

ØVELSER OG LÆRINGSMÅL

Teori skal kunne forbindes med praksis. Derfor er der knyttet et øvelseskatalog til denne lærebog samt et online materiale til eleverne. Øvelseskataloget giver mulighed for at arbejde med bogens emner i klasseværelset gennem opgaver, diskussionsoplæg, gruppearbejde mv. Hver øvelse har tilhørende læringsmål, og i boksen på denne side er bogens kapitler anført med relevante øvelser.

VIDEN – HOLDNING – HANDLING

For hver øvelse i dette katalog er der formuleret specifikke læringsmål, som adresserer dimensionerne *viden – holdning – handling*.

Målet med vidensdimensionen er, at eleverne præsenteres for og tilegner sig fakta og informationer. Holdningsdimensionen handler om at bruge tilegnet viden til at argumentere, debattere og reflektere. Handlingsdimensionen drejer sig om aktivt at bruge ny viden og færdigheder til at se og gøre brug af handlingsmuligheder i forskellige situationer og problemstillinger.

Læringsmålene for øvelserne følger derfor følgende skabelon:

- at eleverne får generel viden om ...
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til ...
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle i forhold til ...

SVÆRHEDSGRAD, ORDFORKLARINGER OG ELEVmateriale

Øvelserne og de dertilhørende læringsmål er inddelt efter sværhedsgrad fra 1-3, hvoraf 3 er sværest. Sværhedsgraden er markeret i parentes ved hver øvelse, fx (2).

Symbolet * markerer ord, der er forklaret i ordlisten. Øvelserne i dette katalog kan også findes på www.folkedrab.dk/forskellighed, men med den forskel, at de på websiden er adresseret direkte til eleverne. Det vil sige, at de er formuleret, så de ikke kræver lærerstyring, men kan behandles selvstændigt af eleverne – individuelt eller i grupper. Ordlisten findes også på websiden.

ØVELSER OG BOGENS KAPITLER

Kapitel	Relevante øvelser
3 Fællesskaber	1, 2, 3, 4, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 22, 33
4 Inde eller ude	3, 13, 14, 15, 16, 33
5 Kasser og kategorier	4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 20, 33
6 Ismer og fobier	8, 9, 10, 11, 15, 17, 23, 24, 25, 28, 29, 30, 34
7 Farlige forestillinger	7, 8, 11, 17, 18, 19, 23, 25, 27, 31, 32, 34, 35
8 Fra forestillinger til folkedrab	15, 16, 25, 32, 34
9 Forskel på folk	8, 10, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 35
10 Sig hvad du vil – eller hvad?	17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 32
11 Hvem har ret?	14, 16, 21, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 34, 35

1 · ØVELSE OG LÆRINGSMÅL

HVEM ER JEG? (1)

NØGLEORD: identitet

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om identitet og specifik viden om *egen og andres identiteter*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til *mangfoldige identiteter*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle i forhold til *egen og andres identiteter*

ØVELSE

1. Bed eleverne læse boksen om identitet.
2. Lad dernæst eleverne brainstorme sig frem til ord, der beskriver dem selv (fx tennisspiller, halv marokkaner, bror, kristen, Justin Bieber-fan etc.). Giv eleverne to minutter til at skrive ordene ned på et stykke papir.
3. Herefter skal eleverne farvelægge en cirkel – en lagkage – afhængig af, hvor meget hvert ord betyder for deres identitet. Grøn er fx religion, og eleven farver tegningen mere eller mindre grøn. Farvelægningen kan gøres på to måder (vælg en eller gør begge dele):
  - a. Bed eleverne farvelægge deres lagkage i forhold til, hvor meget de føler sig som de forskellige ting, de har skrevet ned. Denne fremgangsmåde fokuserer på elevernes selvforståelse og giver mulighed for at signalere til klassekammeraterne, hvordan man ser sig selv.
  - b. Eleverne inddeles i par, hvorefter de forsøger at farvelægge lagkagen ud fra makkerens ord. Hvad tror eleven, er vigtigt/mindre vigtigt for

makkeren? Denne fremgangsmåde kan illustrere, at andre mennesker til tider kan have en helt anden opfattelse af ens identitet, end man selv har.

4. For begge fremgangsmåder er det en god idé at samle op i klassen efterfølgende:
  - Hvad var svært – og hvorfor?
  - Var det nemmere eller sværere at farvelægge ens egen cirkel eller makkerens?
  - Hvordan følte det, at en anden skulle vurdere, hvad der var vigtigst for en selv?
  - Var der nogen, der følte sig misforstået? Hvad kan det skyldes?
  - Hvordan er vi blevet dem, vi er? Og hvordan forandrer vores identitet sig?
  - Hvem og/eller hvad bestemmer en persons identitet?

IDENTITET

Identitet er det, der kendetegner en person og giver en oplevelse af at være sig selv. Alle har en identitet, og den er altid sammensat af mange forskellige dele og elementer. Derfor kan det være svært præcist at sige, hvem man er. Vores identitet ændrer sig gennem livet og i forhold til de fællesskaber, vi er del af. Man kan have en identitet som dansker og som medlem af fx et religiøst fællesskab eller en sportsklub. For nogle mennesker er det sted, de kommer fra, det vigtigste – for andre er religion afgørende. Venskaber, interesser eller job kan også betyde meget for en persons identitet.

ET MENNESKE – EN STJERNE (1)

NØGLEORD: identitet, fællesskaber, kategorier

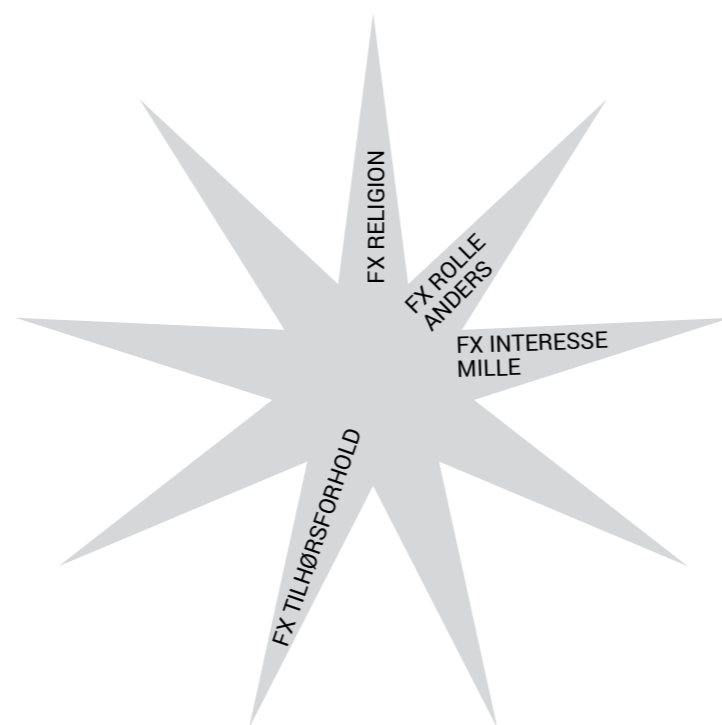
LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *identitet og specifik viden om egen og andres identitet*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til *mangfoldige identiteter*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle i forhold til *egen og andres identiteter og til at skabe mere rummelige fællesskaber*

ØVELSE

1. Uddel en tom stjerne til alle elever efter samme idé som her på siden, eller lad eleverne tegne en selv.
2. Forklar eleverne, at de i hver af stjernens takker skal skrive noget, der er med til at definere, hvem de er som person. Det kan være en rolle (fx storesøster), en interesse (fx fodboldfan), et tilhørsforhold (fx dansk), en religion (fx islam) osv.
3. Giv eleverne nogle minutter til at indføre ord i stjernens takker.
4. Nu skal eleverne ud på gulvet og bevæge sig rundt mellem hinanden. Bed dem finde andre, som har skrevet det samme eller noget lignende på deres stjerner (fx har en elev skrevet storesøster, og en anden har skrevet familie – det er et match). Bed eleverne om at skrive navnet på den person, der havde skrevet det samme som dem selv, i den tak som de har tilfælles. Der kan noteres flere navne i takkerne, hvis der er flere, som har skrevet det samme.

5. Afslut denne del af øvelsen, når eleverne har været rundt og snakke med hinanden i ca. 5 minutter.
6. Tag nu en fælles diskussion i klassen (eleverne er tilbage på deres pladser):
  - Hvordan var det at skulle definere sig selv på den måde?
  - Hvad var nemt, hvad var svært?
  - Var der noget, der overraskede eleverne, da de gik rundt mellem hinanden for at finde nogen, de havde noget til fælles med? Var der nogen, de fx slet ikke havde noget til fælles med?
  - Hvilke ord og kategorier gik hyppigst igen?
  - Hvad kan man lære om hinanden ved at lave sådan en øvelse?

EN DEL AF MIN IDENTITET (2)

NØGLEORD: identitet, fællesskab, minoriteter, medborgerskab, rettigheder

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *identitet hos minoriteter og specifik viden om jødisk identitet*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til *mangfoldige identiteter*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle, *når de møder mennesker med en identitet, der adskiller sig fra deres egen*

ØVELSE

1. Se filmen *En del af min identitet*, hvori Adam fortæller om at være dansk ung jøde: www.estonemedia.dk/Identitet. (Varighed 7 min.).
2. Læs boksen *Det jødiske frihedsbrev – Anordningen af 1814*.
3. Besvar følgende spørgsmål – individuelt, i grupper eller fælles i klassen:
  - Hvad betyder det for Adam at være jødisk?
  - Hvornår føler Adam sig jødisk?
  - Er det at være jødisk det samme som at være anderledes? Hvorfor/hvorfor ikke?
  - Hvorfor kan det være svært at fortælle, at man er jøde?
  - Hvad betyder Anordningen af 1814 for jøder i dag – ifølge Adam?
  - Diskutér, om Danmark er mere eller mindre tolerant overfor minoriteter i dag end for 200 år siden? Begrund.

DET JØDISKE FRIHEDSBREV – ANORDNINGEN AF 1814

Anordningen* af 1814, også kendt som *Det jødiske frihedsbrev* blev en realitet den 29. marts 1814, da Kong Frederik d. 6., i kølvandet på oplysningstidens idealer om religionsfrihed, lighed og tolerance* udsendte en kongelig forordning, som gav danske jøder borgerrettigheder* på næsten lige fod med kristne borgere. Det betød bl.a., at jøderne fik fri bevægelighed indenfor landets grænser samt mulighed for at blive optaget i lav*, så de nu kunne arbejde indenfor erhverv, som før havde været forbudt for dem. Anordningen betød, at jøderne reelt fik mulighed for at blive en del af det omkringliggende samfund. Anordningen af 1814 har stadig stor betydning for danske jøders forhold til det danske samfund. For mange repræsenterer den anerkendelse og inklusion* i det danske samfund.

KASSER OG ORD (1)

NØGLEORD: kategorisering, fordomme, identitet

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *fordomme* og *kategorisering*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til *egne* og *andres fordomme*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle i forhold til *fordomme*, *de støder på*

ØVELSE

1. Fortæl eleverne, at de skal skrive alle deres associationer ned på et papir (hurtigskrivning uden at censurere undervejs) over en række ord, som du læser højt. Giv dem ca. 1 minut til hvert ord. Lad dem evt. skrive på post-its, som de efterfølgende kan sætte fast på tavlen.
2. Læs højt, med ca. et minuts interval, ord som: kristen, homoseksuel, jøde, muslim, roma (sigøjner), svensker, københavner. Du kan også vælge ord, du synes er mere relevante for dine elever. Det kan have en god effekt at vælge grupper og betegnelser, som eleverne enten har umiddelbart fastlåste forestillinger om, eller som de kan have svært ved at beskrive, fordi det er 'for tæt på'. Mens eleverne skriver, kan du skrive de ord, du har læst højt, på tavlen.
3. Hør nu eleverne, hvad de har skrevet, og skriv deres associationer op på tavlen. Eller lad eleverne selv komme op til tavlen og sætte deres post-its eller skrive deres associationer.

4. Diskuter, hvilke forestillinger, karakteristika og også fordomme der kom frem ved de forskellige ord. Inddrag gerne boksen om fordomme i diskussionen.
  - Er der ord, hvor elevernes associationer ligner hinanden meget – og andre, der går i meget forskellige retninger? Diskuter, hvad dette kan skyldes.
  - Var der ord, som stort set kun havde enten positive eller negative associationer knyttet til sig? Og hvordan kan det være?
  - Forsøg at få eleverne til at reflektere over, hvilken betydning det har, om en gruppe er kendt/ukendt, tæt på/langt væk eller får meget/lidt omtale i medierne.

FORDOMME

Alle har fordomme. At have fordomme betyder, at man har dannet sin mening om en person eller gruppe på forhånd. At være fordomsfuld betyder, at man fastholder sine forestillinger om fx en person uden at lære personen at kende. Fordomme bygger ofte på uvidenhed og er for det meste negative, idet de sætter en person eller en gruppe i et dårligt lys.

BEKEND DINE FORDOMME (2)

NØGLEORD: fordomme, kategorisering, medier

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *fordomme*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til *egne* og *andres fordomme*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle i forhold til *fordomme*, *de støder på*

ØVELSE

1. Diskuter i klassen hvilke fordomme, I har eller har haft. Som lærer kan du evt. lægge for og fortælle om en fordom, du har haft, og som siden er blevet udfordret.
  - Kom i diskussionen ind på, om der er fordomme, som går igen.
  - Hvilke fællestræk er der – og forklaringer? Fx har personer fra store byer nogle gange fordomme om folk fra landet – og omvendt.
2. Fordomme kan påvirkes af bl.a. negativ omtale i medierne. Bed eleverne om at give eksempler på dette og diskuter, hvad man selv kan gøre for at få et mere nuanceret billede end mediernes.
3. Diskuter i mindre grupper, hvad man kan gøre, hvis man oplever andre mennesker blive udsat for fordomme. Har man et ansvar for at konfrontere den slags? Tag i diskussionen afsæt i nogle af de eksempler, der er kommet frem fra de foregående diskussioner.

OBS!

Denne øvelse kan kombineres med øvelsen *Kasser og ord*. Elevernes post-its med associationer fungerer så som udgangspunkt for denne øvelse. Spørg eleverne, hvilke af deres associationer som egentlig er fordomme? Bygger elevernes associationer på erfaringer eller viden – eller er det noget, de tror? Hvorfor tror de, som de gør? Fortsæt derefter med punkt 2.

DEM MAN IKKE KENDER... (2)

NØGLEORD: identitet, fordomme, stereotyper

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *stereotyper og identifikation*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til *stereotype forestillinger om minoritetsgrupper, særligt grupper der har begrænset kendskab og kontakt til*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle, *når de møder fordomsfulde og stereotype udtalelser i deres omgivelser, i medierne eller fra politikere*

ØVELSE

1. Inddel eleverne i to grupper.
2. Den ene gruppe skal nu agere journalister. Den anden gruppe inddelles i forskellige minoriteter såsom romaer, jøder, grønlandere m.fl.
3. Eleverne i minoritetsgruppen skal nu skrive en positiv historie om sig selv, dvs. deres tildelte minoritet.
4. Journalisterne tildeles de forskellige minoriteter, som er repræsenteret i den anden gruppe, og skal nu skrive en negativ historie om minoriteterne, der afspejler fordomme og stereotyper om gruppen.
5. Læs herefter de forskellige historier op en minoritet ad gangen og diskuter, hvordan den udefrakommende vinkel adskiller sig fra den personlige vinkel.

6. Tag en afsluttende diskussion med eleverne:

- Er der nogle grupper, som eleverne finder det mere o.k. at have fordomme om?
- Er det fx nemmere eller mere i orden at tale nedsættende om mennesker, som man aldrig eller kun sjældent møder ansigt til ansigt? Og som man fx hører mange negative historier om i medierne eller fra politikere.
- Hvilket ansvar har journalister og andre i medierne for at fremstille sager og grupper på en nuanceret måde? Og hvilket ansvar har læseren/tv-seeren for selv at søge mere information?

HELTE OG SKURKE (1)

NØGLEORD: fordomme, fjendebilleder, medier, propaganda

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *fordomme og fjendebilleder*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over *deres holdning til forskellige fjendebilleder i forskellige former for medier*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle i forhold til, *om de selv, bevidst eller ubevidst, overtager andres fjendebilleder og gør dem til deres egne*

ØVELSE

Diskuter med eleverne, hvilken rolle tv, internet, nyheder, computerspil, aviser, film og tv-serier spiller for konstruktionen af fordomme og fjendebilleder:

1. Lad eleverne læse forklaringer af fordomme (s. 176) og fjendebilleder her på siden.
2. Diskuter med eleverne:
  - Hvem er fjenden i amerikanske serier som Homeland og 24 timer? Og i danske tv-serier som Broen, Forbrydelsen og Matador? Og hvordan fremstilles denne fjende?
  - Hvem er skurkene i James Bond-filmene – både de gamle og de nyere?
  - Beskriver serierne en trussel fra en bestemt gruppe mennesker i samfundet/verden?

- Hvad kan ligge til grund for, at fjendebilleder i film, tv m.m. ændrer sig og er forskellige fra en tid til en anden?
- Kan det være et problem, at der er fjendebilleder i film, serier, tv og andre medier? Begrund.
- Og hvis fjendebilleder i medier og underholdning er et problem – hvad kan man så gøre ved det?

FJENDEBILLEDE

Fremstilling af en person eller gruppe, som man anser som sin fjende. Fjendebilleder fremstiller personen/gruppen på en meget negativ og fordrejet måde.

"MINE BØRN VED IKKE, DE ER ROMAER" (1)

NØGLEORD: identitet, fordomme, diskrimination

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *stereotype fremstillinger af bestemte grupper herunder romaer*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over, *at nogle grupper tilskrives negative karakteristika*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle, *når de støder på negativ, stereotyp omtale af grupper i samfundet*

ØVELSE

1. Bed eleverne læse boksen med citatet og genfortælle med egne ord, hvorfor Admir ikke har fortalt sine børn, at de er romaer.
2. Diskuter – i grupper eller i fællesskab:
  - Forstår I Admir valg?
  - Hvilke konsekvenser kan hans valg have?
  - Hvad kunne Admir ellers have gjort?

Admir Ismanouski er født i Makedonien, men bor i Danmark. I foråret 2012 fortalte han første gang offentligt, at han er roma*. Men han havde ikke fortalt det til sine børn: "Jeg har ikke sagt noget til mine børn om, at de er romaer. Det må de finde ud af hen ad vejen. Jeg har ikke lyst til, at de skal møde modstand på grund af deres baggrund."

EN RIGTIG MAND? (1)

NØGLEORD: kategorier, køn, kønsidentitet, normer, heteronormen

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *heteronormen og stereotype forestillinger om køn*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til *etablerede normer om køn, og hvordan disse normer kan udfordres*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle, *når de støder på forskellige udsagn i kønsdebatten, herunder ældre og nyere forestillinger om køn og kønsmønstre*

ØVELSE

1. Bed eleverne diskutere i grupper eller i fællesskab:
  - Hvad er en 'rigtig' mand?
  - Hvad er en 'rigtig' kvinde?
  - Find eksempler på noget, der er 'umandigt'
  - Prøv at forklare, hvad 'kvindagtig' betyder.
  - Hvem bestemmer, hvad det vil sige at være mand og kvinde – og kunne det være anderledes?
2. Diskuter, hvad heteronormen er. Brug definitionen som udgangspunkt.

HETERONORMEN

Heteronormen er normen om, at alle er heteroseksuelle, og at heteroseksualitet er det naturlige i samfundet. Det er en norm, som siger, at der kun findes to køn, og at det køn, man ser ud til at tilhøre, også er det køn, man føler sig som.

DET BLIVER BEDRE (1)

NØGLEORD: kønsidentitet, seksualitet, homofobi

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om og får personlige beretninger fra seksuelle minoriteter
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til, at seksuelle minoriteter har mangfoldige identiteter
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle, når de støder på fordomme og negativ adfærd overfor seksuelle minoriteter

ØVELSE

It Gets Better Project er et internationalt projekt, der indsamler historier (videoer) fra bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner (LGBT) verden over. Idéen er at støtte unge, der har svært ved at springe ud, eller som oplever, at livet som 'anderledes' er hårdt.

1. Lad eleverne udforske websiden www.itgetsbetterproject.org og bed dem se nogle af de forskellige videoer, som ligger på siden.
2. Bed dem udvælge én video/én historie (som fx har berørt dem i særlig grad, eller som fortalte noget, de ikke vidste i forvejen).
3. Eleverne skal herefter skrive ned, hvad budskabet i videoen er og formulere 2-3 spørgsmål, som de ville stille til personen, hvis de mødte ham/hende.

4. Tag afslutningsvis en fælles diskussion, hvor I bl.a. kommer ind på:

- Hvad vil det sige 'at springe ud'?
- Hvorfor det er nødvendigt at springe ud som homoseksuel eller biseksuel?
- Er der andre sammenhænge, hvor man 'springer ud'?
- Hvad vil det sige at adskille sig fra flertallet og falde udenfor det, der opfattes af mange som normalt?

FORDOMME PÅ FESTIVAL (1)

NØGLEORD: romaer, fordomme, diskrimination

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *romaers forhold i Danmark*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold *til den måde, som romaer behandles på i Danmark*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle i forhold til *diskrimination af romaer eller andre grupper*

ØVELSE

1. Læs casen *Fordomme på festival*.
2. Inddel eleverne i grupper.
3. Eleverne skal nu finde på en kampagne eller en event, der kan være med til at skabe opmærksomhed omkring den dårlige behandling, som romaer udsættes for på Roskilde Festivalen, og som kan medvirke til at forbedre situationen for romaer, der samler flasker på festivalen.
4. Bed dem formulere et budskab.
5. Lad dem illustrere deres kampagne fx på en plakat eller som en powerpoint præsentation.

CASE:

FORDOMME PÅ FESTIVAL

"Gypsies skydes UDEN ansvar!" Sådan stod der på et papskilt på Roskilde Festivalens campingområde i 2011. Skiltets budskab var klart: Romaer* – eller gypsies – skulle ikke regne med god behandling.

Hvert år rejser flere hundrede europæiske romaer til Roskilde for at tjene penge ved at samle flasker på festivalen. Mange romaer læser om muligheden på nettet og rejser, fordi de kan tjene langt mere ved at samle flasker i en uge, end de kan tjene på en måneds arbejde i deres hjemland. Men romaer har de seneste år oplevet, at festivalen langtfra er deres fest. På festivalen i 2011 lavede menneskerettighedsorganisationen Amnesty International* interviews med romaer om deres oplevelser på festivalen. Romaer fortalte bl.a. om tilråb som "sigøjnerluder", "slave" og "no fucking gypsies!" Andre romaer oplevede, at der blev kastet flasker efter dem, eller at festivalgæster råbte, at de skulle skride hjem. Forskellige kampagner tog fat på problemet. I den såkaldte Poor City-kampagne inviterede Center for Positiv Integration* festivalgæster til foredrag og debatter om romaer. En række frivillige bevægede sig desuden rundt på pladsen for at gå i dialog med gæsterne, når de oplevede, at romaer, der samlede flasker, blev behandlet dårligt. Kampagnen blev kaldt *Good Pant Attitude*.

FÆLLESSKAB OG INKLUSION (1)

NØGLEORD: fællesskab, identitet, inklusion, eksklusion

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *fællesskab* og *inklusion*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over, *hvad fællesskab, inklusion, eksklusion samt relaterede begreber betyder og får øje for, at vi alle er såvel medlemmer af som udelukkede fra en række fællesskaber*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere, vurdere og handle i forhold til *at skabe rummelige fællesskaber*

ØVELSE

1. Bed eleverne læse definitionerne på fællesskab, inklusion og eksklusion.
2. Inddel eleverne i grupper på tre og bed dem om at finde tre ting, de har tilfælles (fx fritidsinteresser, musiksmag, fag de kan lide). Eleverne skal også finde titler til de tre fællesskaber, de er kommet frem til (fx FCK-fan). Alle grupperne skriver deres tre titler på fællesskaber på tavlen. Tag en fælles diskussion om titlerne. Er der nogle, der går igen flere gange? Noget, der overrasker?
3. Eleverne skal nu ud på gulvet og forestille sig, at der går en streg gennem klassen.
  - a. De skal nu fordele sig på hver sin side af strengen ud fra inddelingerne:
    - Blå øjne vs. andre øjenfarver
    - Mørkt hår vs. lyst hår
  - b. Bed dem derefter om at fordele sig i grupper efter fritidsinteresser. Lad eleverne diskutere sig frem til, hvilke fællesskab de tilhører mest – mange grupper er i orden.
  - c. Spørg eleverne, om de kan udvide fællesskaberne, så de bliver mere inkluderende (fx fodbold-drenge og håndboldpiger omkring sport, eller en gruppe med musik for dem, der spiller musik eller er fan af et særligt band m.m.)
  - d. Sig så: "Nu skal alle de normale stille sig her" Spørg eleverne, hvorfor de har stillet sig, som de har. Og tag en fælles diskussion om:
    - Hvad betyder normal?
    - Hvad vil det sige at være normal?
    - Er flertallet altid det normale?
  - e. Bed så alle danskerne stille sig på den ene side af den usynlige streg. Spørg eleverne, hvorfor de har stillet sig, som de har. Diskussion:
    - Hvad skal der til for at være dansk?
    - Er det noget formelt (fx statsborgerskab) eller en følelse?
    - Hvem bestemmer, hvilke personer der er danskere?
  - f. Hvis nogle elever ikke føler sig danske, spørg evt. hvad der skal til, for at han/hun ville stille sig på den anden side. Og evt. om de egentlig har lyst til at stå på den 'danske side'.
  - g. Afslut øvelsen med en fælles diskussion i klassen (eleverne er tilbage på deres pladser):
    - Delte I fællesskaber med nogle, som I var overraskede over at dele fællesskab med?

- Er det en følelse i den enkelte, der bestemmer, om man hører til et bestemt fællesskab?
- Kan andre bestemme, om man er med eller ikke med i et fællesskab?
- Hvordan kan man gøre plads til flere i forskellige fællesskaber?

Øvelsen er inspireret af øvelsessættet *Fællesskab og inklusion*, som er del af projektet Demokratifordi udarbejdet af Institut for Menneskerettigheder og Ungdomsbyen. Se mere på www.demokratifordi.dk

FÆLLESSKAB

Når flere mennesker er sammen eller fælles om noget og derfor føler en form for tilhørsforhold til en gruppe. Et fællesskab kan være skarpt defineret, eller der kan være mere usynlige grænser for, hvem der er inde i fællesskabet eller udenfor.

INKLUSION

Det at lukke ind. Inklusion handler om at inkludere, dvs. at indlemme nogen i et fællesskab. Inklusion i et samfund handler om, at alle borgere har lige muligheder for at deltage i samfundets demokratiske processer og lige adgang til velfærdssamfundets ressourcer.

EKSKLUSION

Det at lukke ude. Handler om direkte eller indirekte at afvise nogen og fratage dem deres ret til at deltage. Ofte henviser eksklusion til udelukkelse fra et majoritetsfællesskab. Den eller de, der ekskluderer, bestemmer, at nogen må være med, mens andre ikke må være med i en given situation.

MED- ELLER MODBORGERE? (3)

NØGLEORD: medborgerskab, fællesskab, identitet

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *begrebet medborgerskab*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres holdninger til, *hvad der skal til for at være del af et samfund*
- at eleverne får styrket deres evne til at *analysere medborgerskab og handle i forhold til at fremme medborgerskab*

ØVELSE 1

1. Skriv definitionen på medborgerskab på tavlen.

Diskuter med eleverne:

- Nævn tre ting, der kan gøre, at vi føler os som medborgere i et samfund. Hvad er der enighed/ uenighed om?
  - Nævn tre ting, der kan gøre, at vi ikke føler os som medborgere i et samfund.
  - Inden for hvilke fællesskaber føler I jer som medborgere?
  - Giv et eller flere eksempler på begivenheder, hvor I selv har oplevet at føle jer sat udenfor et fællesskab – eller giv et historisk eksempel, hvor andre har oplevet det.
  - Hvad kan man gøre for, at andre føler sig som en del af samfundet og fællesskabet?
2. Start igen ved nr. 1, men prøv at udskifte 'et samfund' med 'vores klasse/skole'.
- Er der forskel på at være medborger i samfundet og på at være medborger i klassen?

MEDBORGERSKAB

Medborgerskab handler om det tilhørsforhold, en person har til det land, han eller hun bor i – og om hvordan personen oplever sin plads i samfundet og sit forhold til andre mennesker. En medborger er en person, som kender sine egne og andres rettigheder, pligter og ansvar og har mulighed for at deltage i udviklingen af de fællesskaber, som vedkommende er en del af.

ØVELSE 2

Øvelsen kan laves selvstændigt eller som fortsættelse af øvelse 1.

- Skriv Europarådets* definition af medborgerskab op på tavlen (på næste side), eller lad eleverne selv læse den.
- Split definitionen op, så de forskellige forudsætninger for medborgerskab står på tavlen. Diskuter, hvad de hver især betyder (hvad betyder det fx, at man "opretholder retssamfundet"?)
- Diskuter så med eleverne, om de selv er, eller om de kender nogen, der er medborgere i Europarådets forstand.
- Vurder til sidst, om Europarådets definition af medborgerskab er god.

EUROPARÅDETS DEFINITION AF MEDBORGERSKAB

"Viden og evner til at opretholde de demokratiske* institutioner, opretholde retssamfundet og fremme menneskerettigheder* samt et værdisæt, der indebærer holdninger som tolerance*, solidaritet, medfølelse og respekt for andre."

MEDBORGER VS. STATSBORGER (3)

NØGLEORD: medborgerskab, fællesskab, statsborgerskab, rettigheder

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *medborgerskab og statsborgerskab*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over *forskellene på medborgerskab og statsborgerskab og udvikler en holdning til rimeligheden i, at de to former for status giver forskellige rettigheder*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle i forhold til *forskelsbehandling af medborgere sammenlignet med statsborgere – eller omvendt*

ØVELSE

Mennesker, der ikke har statsborgerskab, har ikke præcis de samme rettigheder som statsborgere.

1. Læs definitionerne på henholdsvis medborgerskab og statsborgerskab. Lad eleverne undersøge, hvilke sammenfald og hvilke forskelle der kan være på at være henholdsvis medborger og statsborger.
3. Lad eleverne drøfte ret og rimelighed i forskellene mellem at være statsborger og medborger. Lad dem også undersøge, hvad der skal til for at opnå statsborgerskab i Danmark. Brug for eksempel www.borger.dk og www.nyidanmark.dk.

MEDBORGERSKAB

Følelse af at høre til i det land, man bor i, hvilket indebærer, at man handler aktivt og tager ansvar i det pågældende samfund. Knytter sig til en persons individuelle oplevelse af at høre til og føle ansvar.

STATSBORGERSKAB

Personers juridiske status som medlem af en stat. Statsborgerskab medfører både rettigheder og forpligtelser; fx retten til ophold og arbejde i staten samt værnepligt.

FANGET! (2)

NØGLEORD: flugt, nazisme, Holocaust, medborgerskab, Danmark under Besættelsen

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *de danske jøders forhold under Besættelsen, herunder hvordan det omgivende samfund opfattede jøderne i Danmark*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over *de forskellige forhold og skæbner, som overgik jøderne under nazismen i forskellige lande*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle i forhold til at træffe *altafgørende valg på meget kort tid*

ØVELSE

1. Læs casen *Flugten til Sverige – hjælp til mennesker i nød* på side 190.
2. Se kapitel 3 *Tilfangetagelsen* i dokumentarfilmen *THERESIENSTADT – danske børn i nazistisk fangenskab* på www.theresienstadt.dk/sefilmen
3. Se filmen *Alene på flugt* (ca. 8 min) på www.folkedrab.dk/oktober43 under Film og lyd.
4. Læs evt. artiklen *Hjælpen til de danske jøder – hvorfor hjalp så mange, og hvad var risikoen?* på www.folkedrab.dk/oktober43 under Artikler.
5. Inddel eleverne i grupper og giv hver gruppe en eller to af nedenstående kilder, der findes på www.theresienstadt.dk/kilder under Aviser og artikler:
  - a. Avisartikel *Rigsdagens Protest mod Jødeforfølgelserne*
  - b. Avisartikel *Aktionen mod de danske jøder*
  - c. Avisartikel *Jødeforfølgelserne*
  - d. Avisartikel *Jøderne*

6. Lad eleverne besvare:

- Hvorfor lykkedes flugten ikke for personerne i filmen?
- Hvilke forskellige roller spillede danskerne i aktionen mod jøderne?
- Hvad kan man lære om danskernes holdning til tyskernes forfølgelse af jøderne ved at læse avisartiklerne fra perioden?
- Prøv at sætte ord på, hvordan de ikke-jødiske danskere opfattede jøderne i Danmark.

FANGET! (2) FORTSAT

CASE:

FLUGTEN TIL SVERIGE – HJÆLP TIL MENNESKER I NØD

Langt størstedelen af de danske jøder overlevede nazisternes udryddelse af Europas jøder. De fleste overlevede, fordi det lykkedes dem at flygte til Sverige, som var neutral under 2. Verdenskrig* og åbnede grænserne for jøderne fra Danmark. Her opholdt jøderne sig, indtil de kunne vende hjem til Danmark efter befrielsen i maj 1945.

Da Danmark blev besat af Nazityskland* i 1940, indgik regeringen en såkaldt samarbejdspolitik med tyskerne. Det betød, at regeringen skulle bøje sig for krav og regler fra besættelsesmagten*, men at den samtidig fik mulighed for at stille nogle modkrav. Et af kravene fra dansk side var, at der ikke skulle indføres antijødiske love i Danmark. Derfor blev danske jøder fx ikke tvunget til at bære en jødestjerne* på tøjet som i andre tyskbesatte lande. De blev heller ikke deporteret til koncentrationslejre*. På den måde var samarbejdspolitikken med til at beskytte de danske jøder.

Efter samarbejdspolitikken brød sammen i august 1943, begyndte besættelsesmagten at lægge planer for at arrestere danske jøder og sende dem i koncentrationslejre* andre steder i Europa. Da tyskerne satte deres aktion mod jøderne i gang i oktober 1943, trådte et stort antal ikke-jødiske danskere til for at hjælpe jøderne med at flygte til Sverige. Modstandsbevægelsen* var ganske vist involveret i flugtaktionerne, men det var i langt højere grad helt almindelige danskere, der på forskellig vis hjalp jøderne. Primært hjalp de med at få sejlet jøderne over Øresund, men også med at sende mad og tøj til de jøder, der var blevet taget til fange af besættelsesmagten og deporteret til koncentrationslejren Theresienstadt*.

Der er forskellige grunde til at de ikke-jødiske danskere hjalp jøderne i efteråret 1943. Mange hjælpere har fortalt, at de mente, at det simpelthen var det rigtige at gøre.

FRAGT AF FLYGTNINGE – EN MORALSK PLIGT? (3)

NØGLEORD: flugt, ansvar, fællesskab, civil ulydighed

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *flygtninge og flugt*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over, *at der findes forskellige former for flygtninge, og at der kan være mange forskellige årsager til, at man bliver flygtning*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle i forhold til *forskellige kategorier af flygtninge i dag*

ØVELSE

1. Bed eleverne læse casen *Flugten til Sverige – hjælp til mennesker i nød* på side 190.
2. Tal med eleverne om de danske fiskeres indsats under 2. Verdenskrig. Med fiskernes hjælp lykkedes det tusindvis af jøder at flygte til Sverige. I dag er det andre flygtningestrømme, som præger vores verden, men vor tids 'oversejlere' er tit knyttet til menneskesmugling, som dømmes hårdt både moralsk og juridisk.
3. Drøft følgende spørgsmål:
  - Hvad er en god gerning?
  - Er nogle motiver og årsager til at hjælpe bedre end andre?
  - Er gerningen bedre, hvis man fx udsætter sig selv for fare?
  - Har man som enkeltindivid en moralsk pligt til at hjælpe mennesker på flugt?

4. Læs derefter artiklen *Mindet om oktober 1943 – når myten skygger for virkeligheden* på www.folkedrab.dk/oktober43 under Artikler.

I artiklen findes dette afsnit:

"Israels Holocaustmuseum, Yad Vashem i Jerusalem, har siden 1963 tildelt hæders-titlen Righteous Among the Nations, dvs. de retfærdige blandt nationerne, til ikke-jøder, som hjalp jøder under Holocaust. To grundlæggende forudsætninger skal være opfyldt for at komme i betragtning til den ærefulde titel. Dels skulle den pågældende redningsmand eller -kvinde være klar over, at han/hun risikerede liv, sikkerhed og personlig frihed ved at hjælpe jøder. Dels måtte der ikke være stillet krav om nogen form for materiel belønning eller compensation som betingelse for den ydede hjælp."

5. Besvar disse spørgsmål:
  - Diskuter, om fiskere, der tog penge for at sejle de danske jøder til Sverige i 1943, burde komme i betragtning til en hædersbevisning. Argumenter for og imod, om gerningen bliver bedre, hvis man fx udsætter sig selv for fare?
  - Vurder dernæst om modstandsfolk og almindelige mennesker, der hjalp, burde komme i betragtning.
  - Ca. 99 % af de danske jøder overlevede Holocaust. Derfor har det danske folk fået en særlig mindeplade på Yad Vashem til minde om oktober 1943. Diskuter, om det er passende eller ej, at danskere som samlet folk hædres for redningen af de danske jøder.

PROTOKOLLERNE (3)

NØGLEORD: konspirationsteorier, antisemitisme, kildekritik, stereotyper, fordomme, hadefuld tale

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *konspirationsteorier og specifik viden om Zions Vises Protokoller, skriftets baggrund, virkemåde og udbredelse*
- at eleverne får skærpet evnen til kritisk at reflektere over *informationer, de støder på, og som handler om bestemte grupper af mennesker og begivenheder*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle i *mødet med konspirationsteorier eller meget stereotype forestillinger om grupper i samfundet*

ØVELSE

1. Lad eleverne læse om baggrunden for *Zions Vises Protokoller* på www.folkedrab.dk/forskellighed og bed dem læse, eller læs i fællesskab, de udvalgte dele af protokollerne i boksen på næste side. Sørg for at afklare ord og begreber.

2. Bed derefter eleverne om individuelt eller i fællesskab at vurdere:

- Hvilken forestilling om jøder, afsenderen prøver at skabe.
- Hvilken reaktion afsenderen ønsker at skabe hos den ikke-jødiske læser.
- Hvorfor skriftet blev vidt udbredt og anset som troværdigt hos mange – også efter at det var bevist, at det var et falsum.
- Hvorfor skriftet stadig er populært og opfattes som troværdigt i nogle dele af verden (fortrinsvis i Mellemøsten).

FRA ZIONS VISES PROTOKOLLER (DEN DANSKE UDGAVE FRA 1920)

Den Stærkes Ret

Vor Ret ligger i vor Styrke. (...) I et Land, hvor regeringens Magt er daarligt organiseret, hvor der er værdiløse Love og en svag Regering, der navnlig er svækket ved en Mængde Rettigheder (...) – i et sådant land tager vi en ny Rettighed, nemlig den Stærkes Ret at kaste os over og nedslaa alle eksisterende forordninger og vedtægter, forvanske Lovene og omdanne alle Institutioner. Og saaledes gør vi os til herre over Ikke-Jøderne, (...).(s.20)

Den jødiske Sammenslutnings Sejrgang

Nu, da alle regeringer vakler, vil vor Magt blive mere sejrrig end andre, fordi den vil vedblive med at være usynlig, indtil den er blevet så stærk, at ingen List vil være i stand til at undergrave den (s.20)

Rædselsherredømmet

Vort Rige, som følger den fredelige Erobrings vej, har Ret til at ombytte Krigens Rædsler med mindre bemærkede, men mere formaalstjenlige Dødsdomme. Ved disse vedligeholder vi Rædselsherredømmet, der tvinger Ikke-jøderne til blind Lydighed...(s.23)

De udvalgte

I denne Forskel mellem vor og Ikke-jødernes Tænkeevne kan tydeligt ses "de Udvalgte"s og Menneskeværdighedens Præg, der skiller os fra Ikke-Jødernes instinktive og dyriske Forstand . De ser, men de forudser ikke, og de opfinder ikke (kun muligvis materielle Ting). Paa Grundlag af dette er det tydeligt, at selve Naturen har udset os til at lede og styre hele verden.

AFSLØR TEORIERNE! (3)

NØGLEORD: konspirationsteorier, kildekritik

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *konspirationsteorier*
- at eleverne får skærpet evnen til *kritisk at reflektere over informationer de støder på, som handler om bestemte grupper af mennesker og begivenheder*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle i *mødet med konspirationsteorier og stereotype fremstillinger af grupper eller sager*

ØVELSE

1. Udvalg en konspirationsteori (fx om månelandingen, mordet på J.F. Kennedy, Lady Dianas død, 11. september), find information om den og analysér så opbygningen af teorien:
  - Undersøg, hvilke aktører konspirationsteorien inddrager (hvem gør hvad).
  - Undersøg, hvilket forløb eller historiske begivenheder den bygger på.
  - Diskuter, om den ligner andre teorier i sin opbygning.
  - Overvej, hvem der – ifølge teorien – er den skyldige? Og hvem der ville få noget ud af at tro på teorien? Og på at udbrede teorien?

2. Kig også på den samfundsmæssige kontekst for teorien. Er der fx tale om en tid med stor usikkerhed eller et land med samfundsmæssige forandringer, krise, økonomiske problemer m.m.? Tag også højde for, at konspirationsteorier lettere finder udbredelse i samfund med følgende karakteristika:
  - Autoritært regime
  - Skjulte magtstrukturer
  - Manglende tillid til staten
  - Ringe adgang til fri information
  - Betydelige begrænsninger på den offentlige debat
  - Lavt uddannelsesniveau

LAV EN BENÆGTERHISTORIE (2)

NØGLEORD: konspirationsteorier, benægtelse, revisionisme, kildekritik, stereotyper

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *benægtelse, konspirationsteorier og kildekritik på internettet*
- at eleverne får skærpet evnen til *kritisk at reflektere over informationer, de støder på, og som handler om bestemte grupper af mennesker og begivenheder*
- at eleverne får styrket deres evne til at *analysere benægtelsens form, til at genkende benægtelse og til at vurdere udsagn og informationer på internettet*

ØVELSE

Eleverne skal skrive en benægterhistorie. Emnet kan fx være: Jorden er ikke rund, Jernalderfolket kendte ikke til jern, Der var ikke noget slag ved Dybbøl Mølle, Kejser Napoleon har aldrig eksisteret, Antallet af ofre i 1. Verdenskrig er langt mindre end antaget osv. Inden eleverne går i gang, kan de læse eksemplet *Nye undersøgelser tyder på, at der ikke var vikinger i Danmark.*

1. Vælg et emne eller en påstand.
2. Find en passende illustration og sæt teksten flot op, fx i powerpoint.

NYE UNDERSØGELSER TYDER PÅ, AT DER IKKE VAR VIKINGER I DANMARK

"Vikingeeksperten Tage Thygesen er ved sine seneste undersøgelser kommet frem til, at de fleste kilder, der fortæller om vikingeliv i Danmark, er falske. Det viser sig, at det pågældende kildemateriale er fabrikeret længe efter vikingetiden og skrevet med skriveredskaber, som slet ikke fandtes i den periode. Kemiske analyser af vikingehjelme, skjolde og stridsøkser viser, at våbnene næppe har været brugt i kamp. Videre undersøgelser peger på, at det ville have været næsten umuligt at holde fat i længere tid omkring økser og skjolde grundet en uergonomisk udformning af grebene. Det peger på, at våbnene er fremstillet som pyntegenstande og ikke til krigsbrug. Ifølge cand. scient. Børge Shelmann har hjelmene en pasform, som slet ikke passer til formen på de kranier, vi kender fra den såkaldte vikingetid."

Det, der står i teksten, er forkert. Men det er meget nemt at skrive sådan en tekst: Den er fyldt med ukonkret argumentation – fx står der ikke noget om, hvilke kilder den såkaldte 'ekspert' har undersøgt, eller hvordan han er kommet frem til resultatet. Tage Thygesen og Børge Shelmann bliver præsenteret som ekspert og cand. scient, men hvad ved vi egentlig om dem, deres baggrund og uddannelse? Og hvem har lavet de kemiske analyser og på hvilket grundlag?

DEN ANDEN SIDE AF HISTORIEN (2)

NØGLEORD: fordomme, kildekritik, medier

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *informationssøgning og kildekritik*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over *forskellige værdier og holdninger, som de støder på i medierne*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle i forhold til de *informationer, som medierne vælger at videregive*

ØVELSE

1. Udvælg en bestemt gruppe, en særlig bydel eller et land og skriv navnet på tavlen.
2. Lav en fælles brainstorm på, hvad man får at vide om gruppen, bydelen eller landet ved at se og læse nyheder. Skriv informationerne på tavlens venstre side.
3. Inddel eleverne i mindre grupper og bed dem formulere, hvad man ikke får at vide i nyhederne. Tag en fælles opsamling og skriv elevernes bud på tavlens højre side.
4. Diskuter i fællesskab, hvor man kunne få disse manglende informationer fra.
5. Diskuter, hvorfor de manglende informationer ofte eller slet ikke nævnes.
6. Udvid evt. øvelsen og bed eleverne, enkeltvis eller i grupper, om at vælge et emne fra tavlens højre side. Eleverne skal herefter researche på emnet og skrive en kort tekst.

7. Øvelsen afsluttes med en fælles snak om, hvad eleverne har fået ud af at arbejde med 'den anden side af historien'.

ORD DER GØR ONDT (1)

NØGLEORD: sprogbrug, fordomme, hadefuld tale

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *sprogets virkemidler og om ekskluderende sprog*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til *brug af ekskluderende sprog*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle i forhold til *brug af ekskluderende sprog*

ØVELSE

1. Bed eleverne finde ord eller formuleringer, der sårer, eller som har såret dem selv eller andre. Undgå at navngive andre personer.
2. Diskuter i grupper, hvad det er, der gør, at netop de ord eller formuleringer sårer: Drøft betydningen af, hvem der siger det, hvordan det siges, hvor og hvornår (på tomandshånd, i klassen, i konfliktsituationer, i legesituationer, i sportssammenhæng etc.).
3. Formuler til sidst, hvilke typer af ord og formuleringer I sammen i klassen vil forsøge at undgå i fremtiden.

SOCIALE MEDIER OG INTOLERANCE (2)

NØGLEORD: sprogbrug, kildekritik, fordomme, sociale medier, vidensdeling

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *informations-søgning og kildekritik på internettet og på de sociale medier*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over de værdier og holdninger, som *informationer på de sociale medier repræsenterer sammenlignet med mere lødige og etablerede medier*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle i forhold til, *hvordan de selv bruger og bliver påvirket af sociale medier*

ØVELSE

1. Kig på definitionen af hadefuldt tale i boksen på næste side. Find i fællesskab eksempler på, hvad hadefuldt tale kan være.
2. Inddel eleverne i grupper og bed dem indbyrdes diskutere, om de selv har oplevet eller hørt om hadefuldt tale på de sociale medier.
3. Lav en fælles erfaringsopsamling.
4. Diskuter om hadefuldt tale, chikane og mobning er anderledes på sociale medier end i offline sammenhænge.
5. Læs boksen *Wisdom of the crowd* som findes på næste side og diskuter begrebet:
  - Hvilke positive sider er der ved denne form for vidensdeling?
  - Hvilke negative sider er der ved denne form for vidensdeling?
6. Kom med forslag til, hvordan man kan bruge sociale medier positivt til at konfrontere fordomme og fjendebilleder. Se evt. et eksempel på dette under hashtagget *#JewsAndArabsRefuseToBeEnemies*

WISDOM OF THE CROWD

Wisdom of the crowd er et begreb, som er kommet på banen inden for de seneste år. Det bruges bl.a. om videndeling på nettet og handler om det brede flertals påvirkning af meninger og udlægninger* af en sag eller et emne ved at uploade og dele indhold, fx kommentarer til nyhedssider og blogs. Hvis der er mange med en bestemt mening om en given sag, kan det skabe en form for flokmentalitet, som kan overtrumfe en eksperts udsagn.

Med web 2.0, som bl.a. er kendetegnet ved indhold lavet af og for brugerne, er der mange eksempler på videndeling defineret af flertallet, blandt andre Wikipedia og Ekstra Bladets nationen!. På nationens! hjemmeside står der: "Bland dig i debatten, kom med din mening, skriv om det du ved noget om. Med Folkets Røst sætter du dagsordenen og bestemmer, hvad andre skal mene noget om". En pointe omkring nationen! er imidlertid, at dette forum har omkring 140.000 registrerede brugere, hvoraf 5000 om måneden skriver kommentarer. Langt størstedelen af kommentarerne skrives dog af en mindre skare. Man kan sige, at det således snarere er den enkeltes idé om flertallets opfattelse, end det reelt er flertallet, der taler.

HADEFULD TALE

Udsagn, som fremstiller medlemmer af en bestemt gruppe som mindreværdige. Hadefuldt tale håner, stigmatiserer eller umenneskeliggør personer på grund af deres religion, politiske orientering, etnicitet, seksuelle orientering eller andre gruppetilhørsforhold.

LØBESEDLEN (1)

NØGLEORD: ekstremisme, sprogbrug, hadefuld tale, propaganda, antisemitisme

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *ekstremisme og hadefuld tale i Danmark*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til *ekstremistiske synspunkter*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle, *når de støder på ekstremistiske ytringer og handlinger*

ØVELSE

1. Læs casen *Løbesedlen* og racismeparagraffen som findes her på siden.
2. Læs evt. om Hizb ut-Tahrir på www.folkedrab.dk/forskellighed
3. Vis eleverne løbesedlen fra Hizb ut-Tahrir, som kan findes på www.folkedrab.dk/forskellighed. Det anbefales, at man ikke kopierer og uddeler løbesedlen, men i stedet behandler den i fællesskab i klassen.
4. Undersøg i fællesskab teksten og identificer de ord, som I mener, er nedladende, hadefuld tale eller på anden måde negative.
5. Genfortæl med jeres egne ord, hvordan jøder beskrives i teksten.
6. Diskuter, hvad konsekvenserne kan være af at udsende løbesedlen. Kan den slags løbesedler være farlige?

CASE: LØBESEDLEN

I 2002 uddelte den islamiske organisation Hizb ut-Tahrir en løbeseddel, der bl.a. indeholdt denne sætning om jøder: "Og dræb dem, hvor end I finder dem, og fordriv dem, hvorfra de fordrev jer". Løbesedlen blev offentliggjort på foreningens hjemmeside og omdelt forskellige steder i København. I oktober 2002 blev talsmanden for Hizb ut-Tahrir, Fadi Abdullatif, ved Københavns Byret idømt to måneders betinget fængsel for trusler, forhånelser og opfordring til drab på jøder i løbesedlen. Abdullatif blev dømt efter straffelovens paragraf 266 b (racismeparagraffen) og stk. 2, der omhandler propagandavirksomhed som skærpende* omstændighed. Det betyder, at en gerning, der har karakter af propaganda*, straffes hårdere end en, der ikke er propaganda.

Straffelovens § 266 b – racismeparagraffen

Den, der offentligt eller med fortsæt til udbredelse i en videre kreds fremsætter udtalelse eller anden meddelelse, ved hvilken en gruppe af personer trues, forhånes eller nedværdiges på grund af sin race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år.

Stk. 2

Ved straffens udmåling skal det betragtes som en skærpende omstændighed, at forholdet har karakter af propagandavirksomhed.

HADSK RAPMUSIK (3)

NØGLEORD: hadefuld tale, homofobi, ytringsfrihed

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *hadefuld tale i forskellige udformninger*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til brug af *hadefuld tale i kunstformer som musik samt til at kunne skelne mellem retmæssige ytringer eller kritik og egentlig hadefuld tale*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle, *når de støder på direkte eller indirekte hadefuld tale*

ØVELSE

1. Bed eleverne læse casen *Hadsk rapmusik* og definitionerne på hadefuld tale og ytringsfrihed. De findes på næste side.
2. Hvorfor meldte Outrage sangeren Sizzla til politiet i London i 2004?
3. Hvorfor mener Outrage, at rapmusik kan dræbe?
4. Læs Sizzlas tekst *Nah apologize* (se fx <http://www.metrolyrics.com/nah-apologize-lyrics-sizzla.html>) og vurder, om den opildner til had mod homoseksuelle.
5. Kan hadefuld tale, fx i rapmusik, føre til vold og drab? Begrund.
6. Er ytringsfriheden truet, hvis kunstnere som Sizzla ikke kan optræde med sange, som de har skrevet?

7. Perspektivér evt. til andre eksempler, hvor ytringsfrihed og kunstnerisk frihed har været årsag til stridigheder (fx Muhammedkrisen i 2006, aflysning af den franske standupkomiker Dieudonné's show i 2014).
8. Spiller det en rolle, om hadsk tale bliver bragt i en raptekst eller i en politisk pamflet, fx løbesedlen fra Hizb ut-Tahrir (se øvelsen *Løbesedlen* på forrige side)?
9. Kom med idéer til, hvad der kan gøres for at bekæmpe had og vold mod homoseksuelle.

HADSK RAPMUSIK (3) FORTSAT

CASE: HADSK RAPMUSIK

Den jamaicanske rapper Sizzlas koncerttur i Storbritannien blev i 2004 aflyst, efter han var blevet meldt til politiet for at opfordre til vold og mord i sine raptekster. I teksterne er Sizzla meget negativ og fordømmende overfor homoseksuelle. Derfor meldte Outrage – en interessegruppe for homoseksuelles rettigheder* – Sizzla til politiet. Outrage mente, at rapmusik faktisk kan være farlig og opildne til had. Talsmanden for Outrage sagde: "Der er måske ikke mange (...), der direkte lytter til budskabet og går ud og følger hans direktiver*. Men hvis man hører pladen tilstrækkeligt mange gange, bliver det absorberet, og det bliver en del af ens kultur, at man taler om og forholder sig til andre mennesker på den måde", sagde han. Ifølge Outrage er især unge mennesker uden uddannelse letpåvirkelige overfor den slags propaganda*, der kan findes i rapmusik. Sizzlas koncerter er siden blevet aflyst i mange andre lande, herunder i Danmark i 2009, og senest i USA, hvor han skulle have spillet i december 2013.

HADEFULD TALE

Udsagn, som fremstiller medlemmer af en bestemt gruppe som mindreværdige. Hade fuld tale håner, stigmatiserer eller umenneskeliggør personer på grund af deres religion, politiske orientering, etnicitet, seksuelle orientering eller andre gruppetilhørsforhold.

YTRINGSFRIHED

Retten til at sige eller skrive sin mening offentligt uden indblanding fra myndighederne. Ytringsfriheden betyder dog ikke, at man må sige eller skrive hvad som helst – en ytring må eksempelvis ikke være racistisk. Ytringsfrihed er en menneskeret.

ANTISEMITISK STANDUP (2)

NØGLEORD: hadefuld tale, antisemitisme, ytringsfrihed, racisme

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *hadefuld tale i forskellige udformninger og om nutidige manifestationer af antisemitisme*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til *brug af hadefuld tale i forskellige kunstformer, fx comedy, samt til at kunne skelne mellem retmæssige ytringer eller kritik og egentlig hadefuld tale*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle, *når de direkte eller indirekte støder på hadefuld tale*

ØVELSE

1. Læs casen *Antisemitisk standup* og definitionerne på ytringsfrihed, hadefuld tale og antisemitisme. De findes på næste side.
2. Læs evt. om Holocaust på www.folkedrab.dk/forskellighed
3. Besvar:
  - Hvorfor blev Dieudonnés standupshow forbudt?
  - Hvad mener Dieudonné, når han siger, at den omtale, som Holocaust får, er "mindepornografi"?

- Forklar, hvorfor det er antisemitisme, når Dieudonné siger, at det er ærgerligt, at gaskamrene ikke længere findes.
- Diskuter for og imod et forbud mod Dieudonnés standupshow.
- Hvad kunne man have gjort i stedet for at forbyde showet?
- Diskuter, hvorfor armbevægelsen quenelle har skabt røre?
- Diskuter forskellen mellem sproglige udtalelser og kropssprog, dvs. noget man siger, eller noget man gør – fx laver armbevægelsen quenelle. Er racistiske tilråb fx værre end racistiske tegn eller omvendt?

ANTISEMITISK STANDUP (2) FORTSAT

CASE: ANTISEMITISK STANDUP

I 2014 blev den franske komiker Dieudonné's standupshow *Le Mur* (Muren) forbudt af myndighederne – først i Frankrig, senere i Storbritannien. Showet blev aflyst før premieren og forbudt, fordi myndighederne vurderede, at Dieudonné's udtalelser i showet var racistiske* og antisemitiske* og udgjorde en trussel mod den offentlige ro og orden. Dieudonné havde forinden bl.a. udtalt, at den omtale, som Holocaust får, er 'mindepornografi', og at det er en skam, at gaskamrene ikke længere findes. Dieudonné havde i forvejen syv domme for at opfordre til had mod jøder. Forbuddet mod Dieudonné's show fik megen medieopmærksomhed og udviklede sig bl.a. til en diskussion for eller imod ytringsfrihed*. Modstandere af forbuddet mente, det var et brud på ytringsfr-

den og ikke i nogens interesse – heller ikke jødernes – at forbyde hans show. Andre sagde, at man ved at forbyde showet understregede, at det ikke er o.k. at sige hvad som helst om andre mennesker. Dieudonné er også manden bag en strakt armbevægelse, som kaldes en quenelle. Armbevægelsen er blevet beskyldt for at være nynazistisk*, da den ligner en omvendt nazihilsen: Armen strækkes nedad i modsætning til opad, som nazisterne gjorde. Denne hilsen har spredt sig blandt Dieudonné's tilhængere. Fodboldspilleren Anelka kom i massiv modvind, da han i en kamp for sin engelske klub West Bromwich fejrede en scoring med at lave en quenelle på fodboldbanen. Anelka blev idømt en stor bøde samt fem spilledages karantæne for brug af tegnet, fordi det så tydeligt ligner en omvendt heil Hitler-hilsen.

ANTISEMITISME

Fordomme og had mod jøder. Nazisternes forsøg på at udrydde alle jøder i Europa under 2. Verdenskrig er det mest ekstreme udtryk i historien for dette had.

HADEFULD TALE

Udsagn, som fremstiller medlemmer af en bestemt gruppe som mindreværdige. Hedefuld tale håner, stigmatiserer eller umenneskeliggør personer på

grund af deres religion, politiske orientering, etnicitet, seksuelle orientering eller andre gruppetilhørsforhold.

YTRINGSFRIHED

Retten til at sige eller skrive sin mening offentligt uden indblanding fra myndighederne. Ytringsfriheden betyder dog ikke, at man må sige eller skrive hvad som helst – en ytring må eksempelvis ikke være racistisk. Ytringsfrihed er en menneskeret.

HVILKE MENNESKERETTIGHEDER HVORNÅR? (3)

NØGLEORD: menneskerettigheder, ansvar

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *menneskerettighederne*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere, *i hvilke hverdagssammenhænge menneskerettighederne er relevante*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over *menneskerettighedernes praktiske betydning, og over hvordan de bedst sikres, og af hvem*

ØVELSE

1. Lad eleverne læse Verdenserklæringen om Menneskerettighederne (find den fx på www.amnesty.dk) eller læs den op for dem. Afklar ord, der er uklare for eleverne, inden I går i gang med øvelsen.
2. Diskuter med eleverne, hvilke menneskerettigheder der knytter sig til hvilke dele af vores liv:
  - Skole
  - Arbejde
  - Fritidsinteresser og sport
  - Religion
  - Bolig
  - Transport
  - Ferie
  - Politik
3. Drøft også, hvis ansvar det er at beskytte rettighederne, og hvad man selv kan gøre for at kende og bruge sine rettigheder.

P-SAGEN – ET EKSEMPEL PÅ DISKRIMINATION? (2)

NØGLEORD: diskrimination, racisme, fordomme, rettigheder, FN

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *diskrimination og forbud mod diskrimination*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til *forskelsbehandling*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle i forhold til *diskrimination*

ØVELSE

1. Læs casen *P-sagen – et eksempel på diskrimination?* og definitionerne på diskrimination i boksene på næste side.
2. Diskuterer med eleverne:
  - Hvilke og hvis konkrete rettigheder er blevet krænket i denne sag? (jf. artiklerne i FN's Verdenserklæring om Menneskerettighederne. Se www.amnesty.dk eller www.folkedrab.dk/forskellighed)
  - Hvem har krænket rettighederne?
  - Hvad kan ligge bag virksomhedens valg?
  - Hvad kan ligge bag skolens valg? Kan virksomhedens og skolens valg retfærdiggøres?
  - Hvad kan man gøre for at undgå lignende sager?

Læs mere om sagen på Dokumentations- og rådgivningscentret om racediskriminations hjemmeside: www.drcenter.dk

CASE: P-SAGEN – ET EKSEMPEL PÅ DISKRIMINATION?

En ung elev ved en teknisk skole var i skolepraktik som tømrer og fandt en seddel på et bord, hvorpå der stod 'minus P'. Eleven spurgte sin lærer, hvad sedlen betød. Læreren forklarede, at det drejede sig om en virksomhed, der søgte en lærling til at komme i praktik. 'Minus P' betød, at virksomheden ikke ønskede at få en 'perker' som praktikant. Den tekniske skole ville ikke oplyse navnet på arbejdsgiveren, og derfor lagde Dokumentations- og rådgivningscentret om racediskrimination (DRC)* sag an mod skolen på vegne af tømrereleven. Sagen endte i første omgang i Østre Landsret, og her tabte DRC's klient – altså eleven der havde fundet sedlen. Han var nemlig uegnet til at komme

i praktik (han var ikke på det stadium i sit uddannelsesforløb), lød det fra landsretten. Så fordi han ikke selv skulle have haft praktikpladsen, var han ikke i den givne sag blevet personligt diskrimineret. DRC indgav herefter en klage til FN's racediskriminationskomite. FN fandt, at ikke bare den unge mand, men også de øvrige skolepraktikanter med anden etnisk oprindelse end dansk, var blevet stillet ringere – og altså diskrimineret – fordi den tekniske skole netop havde set bort fra dem i forbindelse med den specifikke praktikplads. FN fandt også, at tømrereleven skulle have en erstatning af den danske stat. Det har den danske stat dog nægtet.

DISKRIMINATION

Negativ forskelsbehandling. Betyder, at nogle mennesker behandles anderledes på grund af fx deres køn, seksualitet eller religion.

RACEDISKRIMINATION

Negativ forskelsbehandling på grund af forestillinger om race eller om etnisk oprindelse.

I EN KLASSE FOR SIG (2)

NØGLEORD: romaer, fællesskaber, diskrimination, rettigheder, sociale forhold, adskillelse i skoler

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *forholdene for børn med romabaggrund i Danmark*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til *at inddele elever efter etnisk tilhørsforhold*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle i forhold til *de fællesskaber, som de selv er en del af, særligt når fællesskabet virker ekskluderende over for bestemte grupper*

ØVELSE

1. Læs casen *I en klasse for sig* og evt. Grundlovens § 76, som findes på næste side og side 211.
2. Læs loven om etnisk ligebehandling og/eller uddragene fra FN's Børnekonvention, som findes på side 210.
3. Besvar:
  - Hvis ansvar er det, at børn kommer i skole og får en god grunduddannelse?
  - Hvorfor mente Helsingør Kommune, at det var en god idé at oprette de såkaldte sigøjnerklasser?
  - Nævn nogle af årsagerne til kritikken af klasserne.
  - Forklar, hvorfor klasserne til sidst blev fundet ulovlige.
  - Mener I, at klasserne var nødvendige?
  - Hvad kunne man ellers have gjort?

CASE: I EN KLASSE FOR SIG

I Helsingør bor der mellem 1200 og 2500 romaer*. Det er et af de største romasamfund i Danmark. I midten af 1970'erne oprettede kommunen særlige modtagerklasser for romaer, som børnene kom i, inden de kom ind i almindelige klasser. Der var forskellige problemer omkring romaernes skolegang. Mange mødte slet ikke op i skolen, og familierne havde derudover problemer med fattigdom, arbejdsløshed, lavt uddannelsesniveau og dårlige boligforhold. Derfor oprettede kommunen i 1982 den første såkaldte sigøjnerklasse. Ideen med klassen var, at romaerne havde brug for ekstra hjælp til at lære skolerutiner, blive en del af skolens sociale samvær og for at gennemføre deres uddannelse. Romaerne skulle gå i den særlige klasse i tre måneder, og derefter skulle de tilbage i deres 'normale' klasser. Men i stedet for at eleverne kom tilbage, blev der i løbet af 1990'erne oprettet yderligere to 'sigøjnerklasser' med romaer i forskellige aldre.

Problemerne med skoledeltagelsen for romaer fortsatte i Helsingør. Det fik kommunen til at trække forældrene i kontanthjælp, hvis deres børn ikke kom i skole. Ifølge kommunens egen evaluering havde de forskellige tiltag faktisk en effekt: Flere af romaerne kom mere regelmæssigt i skole. I 2003 kom særreglerne i mediernes søgelys og fik hård kritik. Nogle mente, at kommunen gemte romaerne væk for at skåne de øvrige børn og deres forældre for anderledes og besværlige elever. De fleste kritikere kaldte det for åbenlys forskelsbehandling af romaerne. I 2004 blev klasserne dømt ulovlige af statsamtet, og i 2005 kom en afgørelse fra det, der i dag hedder Ligebehandlingsnævnet. Den slog fast, at 'sigøjnerklasserne' var en overtrædelse af loven om etnisk ligebehandling.

I EN KLASSE FOR SIG (2) FORTSAT

Uddrag af Verdens Børns Grundlov

FN's Børnekonvention* omskrevet af Institut for Menneskerettigheder og Ungdomsbyen

Artikel 4

Statens overholdelse af rettighederne

Staten er forpligtet til bedst muligt at leve op til Børnekonventionens bestemmelser.

Artikel 5

Statens respekt for forældres ansvar

Staten anerkender, at det er forældrene og familien, der først og fremmest har ansvaret for barnet.

Artikel 28

Ret til undervisning

Ethvert barn har ret til undervisning.

Grunduddannelsen skal gøres gratis og tvungen for alle børn.

Det videregående uddannelsessystem bør være tilgængeligt for alle, og der bør gives mulighed for økonomisk støtte. Undervisningen skal foregå på en værdig og menneskelig måde.

Artikel 29

Uddannelsens formål

Uddannelsen af barnet skal udvikle dets personlighed og evner mest muligt. Undervisningen skal forberede barnet til et ansvarligt og aktivt liv som voksen, den skal fremme respekten for menneskerettigheder* og miljø, for barnets forældre samt for dets egne og andres kulturelle og nationale værdier.

Grundlovens § 76

Alle børn i den undervisningspligtige alder har ret til fri undervisning i folkeskolen. Forældre eller værger, der selv sørger for, at børnene får en undervisning, der kan stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, er ikke pligtige at lade børnene undervise i folkeskolen.

Lov om etnisk ligebehandling

§ 3, stk. 3.

Der foreligger indirekte forskelsbehandling, hvis en tilsyneladende neutral bestemmelse, betingelse eller praksis vil stille personer af en bestemt race* eller etnisk* oprindelse ringere end andre personer, medmindre den pågældende bestemmelse, betingelse eller praksis er objektivt* begrundet i et sagligt formål, og midlerne til at opfylde det er hensigtsmæssige og nødvendige.

§ 4.

Loven er ikke til hinder for, at specifikke foranstaltninger, der har til formål at forebygge eller opveje ulemper knyttet til race eller etnisk oprindelse, opretholdes eller vedtages.
Stk. 2. Specifikke foranstaltninger, der iværksættes i henhold til stk. 1, kan alene opretholdes, indtil formålet med dem er opfyldt.

VINTER-OL 2014: TO RUSSIA WITH LOVE (2)

NØGLEORD: homofobi, diskrimination, rettigheder

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *LGBT-personers vilkår og rettigheder i verden i dag*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til *rettigheder og diskrimination*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle, *når de oplever diskrimination*

ØVELSE

1. Læs casen *Vinter-OL 2014: To Russia with love* som findes på næste side.
2. Diskuter følgende:
  - Hvilket signal sendte politikere og kendte mennesker ved at melde afbud til Vinter-OL i Sotji? Er deres reaktion god, forståelig, nødvendig eller noget helt fjerde?
  - Marianne Jelved opfordrede folk til at deltage i legene og gå i dialog i stedet for at blive væk. Diskuter, hvad der kan være positivt og negativt ved hendes forslag.
  - Kom med idéer til, hvordan man ellers kunne vise modstand mod Ruslands homolov.

CASE: VINTER OL 2014: TO RUSSIA WITH LOVE

I 2014 blev der afholdt olympiske vinterlege i Sotji, Rusland. Året før havde Ruslands præsident Vladimir Putin underskrevet en lov, der betød, at homoseksuelle og andre seksuelle minoriteter* ikke kunne vise deres kærlighed offentligt. Loven indeholdt nemlig et forbud mod at propagandere* for utraditionelle seksuelle relationer blandt børn". Det skabte stor debat op til og under OL, og flere statsledere og andre politikere blev væk. Fx meldte USA's Barack Obama og den franske præsident François Hollande afbud til vinterlegene i Rusland. Mange tolkede deres afbud som en protest mod Ruslands homofobiske* lovgivning. Den amerikanske sangerinde og skuespiller Cher fortalte til medierne, at hun havde valgt at takke nej til at åbne Vinter-OL på grund af Ruslands åbenlyse modvilje mod homoseksuelle.

Men ikke alle blev væk. Den danske kulturminister Marianne Jelved valgte at tage turen til Sotji sammen med verdens atleter. Hun mente ikke, at det hjalp noget at blive væk. Hun opfordrede i stedet til at deltage i legene og gå i dialog om homoseksuelles rettigheder*. Inden hun rejste til Rusland i februar fik hun overrakt et sjal med regnbuefarver, som aktivistnetværket* To Russia with Love Danmark håbede ville sende en hilsen om solidaritet til homoseksuelle, biseksuelle og transpersoner i Rusland. Regnbueflagets farver er symbol på mangfoldighed og især på LGBT-rettigheder*. Regnbuen viste sig også på den verdensomspændende internetsøgemaskine Google. Under Vinterlegene ændrede Google sit logo til en grafisk illustration af vinteratleter, der udfører deres sport over et bælte af regnbuens farver.

FORENINGEN NEKKAB (1)

NØGLEORD: homofobi, diskrimination, rettigheder

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *synet på og behandlingen af homoseksuelle i historien*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til *rettigheder og diskrimination*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle, *når de støder på fordomme eller oplever diskriminerende adfærd*

ØVELSE

1. Bed eleverne læse casen *Foreningen Nekkab* som findes på næste side.
2. Gennemgå uddraget fra Østre Landsrets dom og notér følgende:
  - Hvad beskriver politibetjentene, at de har set?
  - Hvad er det, som politibetjentene ser, der er forkert i deres øjne?
  - Hvad er begrundelsen for at gøre foreningen ulovlig?
3. Diskuter til slut, hvorfor man i 1924 mente, at det var nødvendigt at forbyde en forening som Nekkab. Perspektivér gerne til grundlovens bestemmelser om forsamlingsfrihed og ytringsfrihed – og til menneskerettighedserklæringen, der blev vedtaget ca. 25 år senere.

CASE: FORENINGEN NEKKAB

Nekkab var en selskabelig forening, der holdt til på Bakken - nekkab er bakken stavet bagfra. Nekkabs grundlag handlede om fest for folk med tilknytning til Dyrehavsbakken, men i 1924 blev foreningen forbudt. Dommerne mente nemlig, ud fra politispioners rapporter, at Nekkab dækkede over 'homoseksuel aktivitet'. Se uddrag fra kendelserne her:

Uddrag af Østre Landsrets Dom om forbud mod foreningen Nekkab 31. januar 1924:

"Foreningens Program for Maanederne Oktober – December 1923 indeholder Meddelelse om Afholdelse af 4 Kostumeballer og en Pakkefest i Jagtvejens Selskabslokaler, Jagtvej Nr. 113. Ved Rapporter afgivet af Politibetjente, der har skaffet sig Adgang til Foreningens fester, er oplyst Følgende:

Ved Festen den 27 Januar 1923 var Gaarden fuld af Folk, der med sjofle Betegnelser raabte højt om, at det var homoseksuelle Personer, der deltog, og der saas i Lokalet flere mandsklædte Par, der kyssede hinanden, ligesom Mandspersoner dansede med hinanden paa højst uanstændig Maade.

Ved Festen den 17 Marts 1923 var Størstedelen af de tilstedeværende "Damer" forklædte Mandspersoner, der ikke alene i Klædedragt, men ogsaa i deres Maade at være paa havde en skuffende Lighed med Kvinder; deres Dans betegnedes af Betjenene som i høj Grad uanstændig, og de og deres mandsklædte Kavalierer kyssede og krammede hinanden."

"Den 'selskabelige' Forening Nekkab blev ophævet som ulovlig, da den bl.a. tilstræbte at være Tilholdssted for og Bindeled mellem Mænd med homoseksuelle Tilbøjeligheder* og dens Sammenkomster skabte en nærliggende Fare for Forførelse af unge Mænd til Uterligheder* og var egnede til at vække offentlig Forargelse."

Kilde: Højesteretsdomme (April 1924) s. 514-517 H D 30 April 1924 i sag nr. 53/1924

SPIS EN BANAN – SIG NEJ TIL RACISME (1)

NØGLEORD: racisme, menneskerettigheder

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *racisme*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til *forskellige manifestationer af racisme og reaktioner på racisme*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle, *når de oplever racisme i den ene eller anden form*

ØVELSE

1. Lad eleverne læse casen *Spis en banan – sig nej til racisme*.
Bed dem derefter om at se på forklaringen på racisme.
2. Forklar, hvorfor det kan opfattes som racisme, at en tilskuer kastede en banan efter Dani Alves.
3. Diskuter den måde, Alves reagerede på. Hvad er positivt/negativt? Begrund.
4. Kom med bud på, hvorfor episoden fik så stor opmærksomhed og startede en bananbølge.

CASE:

SPIS EN BANAN – SIG NEJ TIL RACISME

Midt under en fodboldkamp i april 2014 mellem Barcelona og Villarreal kastede en tilskuer en banan efter den brasilianske fodboldspiller Dani Alves, der er mørk i huden. Banankastning efter mørke spillere er set før i fodboldverdenen og ofte med racistisk* motiv. Dani Alves reagerede ved at samle bananen op, spise den hurtigt og derefter fortsætte kampen, som om intet var hændt. Tidligere har lignende episoder udløst voldsomme reaktioner fra andre spillere.

Derimod efterlod Dani Alves blot en tom bananskræl.

Dani Alves handling blev brugt til at starte en kædereaktion af sympatierklæringer med et antiracistisk budskab. På de sociale medier lagde kendte og ukendte, sportsstjerner og skoleelever billeder op af sig selv, imens de spiser en banan under de to hashtags #NoTo-Racism og #WeAreAllMonkeys. Dani Alves havde startet en social bananbølge!

RACISME

Holdninger og handlinger, der bunder i forestillingen om, at visse grupper af mennesker er mindre værd end andre på grund af fx race, hudfarve, etnisk oprindelse, kultur eller nationalitet.

HOLOCAUST-BENÆGTELSE – EN KONSPIRATIONSTEORI (2)

NØGLEORD: benægtelse, konspirationsteorier, revisionisme, kildekritik

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *benægtelse, konspirationsteorier og kildekritik*
- at eleverne får skærpet evnen til *kritisk at reflektere over informationer, de støder på, og som handler om bestemte grupper af mennesker og begivenheder*
- at eleverne får styrket deres evne til at *analysere benægtelsens form, til at genkende benægtelse og til at vurdere udsagn og informationer om historiske begivenheder*

ØVELSE

1. Læs casen *Holocaust-benægtelse – en konspirationsteori* på næste side.
2. Læs evt. (dele af) materialet på undervisningssiden om Holocaust-benægtelse:
www.holocaust.dk/grundskole
3. Besvar:
  - Beskriv, hvad Holocaust-benægtelse er.
  - Hvad kan være årsagerne til, at nogle benægter, at Holocaust har fundet sted?
  - Giv bud på, hvad benægtere ønsker at opnå.
  - Diskuter, om det kan være farligt, at nogle mennesker afviser, at historiske begivenheder som Holocaust har fundet sted.

HOLOCAUST-BENÆGTELSE – EN KONSPIRATIONSTEORI (2) FORTSAT

CASE: HOLOCAUST-BENÆGTELSE – EN KONSPIRATIONSTEORI

Det er et historisk faktum, at Holocaust* fandt sted, og at omkring seks millioner jøder blev slået ihjel under nazisternes* forfølgelser. Flere årtiers forskning, adskillige retssager, vidneudsagn fra overlevende og gerningsmænd og tusindvis af kilder har givet dokumentation for drabene. Alligevel findes der personer og grupper rundt om i verden, der benægter, at Holocaust har fundet sted. De siger, at Holocaust er en gigantisk jødisk konspiration – en jødisk sammensværgelse – som handler om at få sympati og opbakning fra omverdenen og derigennem magt, penge og indflydelse.

Holocaust-benægtelse er bygget op omkring tre centrale påstande:

- Der blev ikke slået seks millioner jøder ihjel
- Der blev ikke brugt gaskamre til drabene
- Hitler ville ikke udrydde jøderne og vidste ikke noget om drabene

Ifølge benægterne er tallet seks millioner stærkt overdrevet. Derudover var det jødernes egen skyld, at de blev forfulgt, siger de. Benægterne afviser også, at der blev brugt gaskamre til drabene og

kommer ofte med komplicerede beregninger af, hvordan gaskamre og krematorier skulle fungere. Beregningerne holder dog ikke og er blevet afvist gang på gang. Benægterne konkluderer også, at Hitler ikke stod bag jødeudryddelser, fordi der ikke findes et dokument med en direkte ordre fra Hitler om at udrydde alle jøder i Europa.

Derfor, siger benægterne, var det ikke officiel tysk politik at forsøge at udslette jøderne. Jøderne blev bare deporteret østpå, påstår benægterne – der var ikke tale om en systematisk forfølgelse og tilintetgørelse. Læs mere om benægternes påstande og afvisningen af dem på www.holocaust.dk/grundskole under Hvad er Holocaust-benægtelse? Også i Danmark findes der personer, som benægter Holocaust, og som forsøger at få opbakning til deres sag. Fx har danske benægtere udviklet deres egne undervisningsmaterialer og uddelt løbesedler til skolelever. De har også gentagne gange sendt mails til historielærere og elevrådsformænd og præsenteret dem for det, de kalder 'den anden side af historien'.

Læs mere om *Holocaustbenægtelse på www.holocaust.dk/grundskole*

REGISTRERING AF BORGERES TILHØRSFORHOLD? (3)

NØGLEORD: etnicitet, nationalitet, religion, registrering

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *databrug og registrering af befolkningsgrupper*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til *registrering og brug af data om specifikke religiøse eller etniske minoriteter*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle i forhold til *betydningen af, hvilken kontekst registrering og databrug af befolkningsgrupper indgår i*

ØVELSE

I Danmark registrerer staten ikke befolkningens religiøse tilhørsforhold udover til folkekirken.

Diskuter med eleverne, hvilken betydning det har, at man ikke registrerer på denne måde.

1. Del eleverne op i to grupper.
2. Bed den ene gruppe om at finde fordele ved at registrere forhold som folks religion, etniske oprindelse og nationalitet (altså: Hvad kan man positivt bruge den slags oplysninger til i samfundet?)
3. Bed den anden gruppe om at finde problemer eller farer ved at registrere forhold som folks religion, etnicitet og nationale baggrund (altså: Hvordan kan den slags oplysninger misbruges i samfundet?)
4. Skriv de to gruppers punkter op på tavlen overfor hinanden og tag en fælles diskussion.

NÜRNBERGLOVENE (1)

NØGLEORD: Nøgleord: diskrimination, antisemitisme, racisme, eksklusion, registrering

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får generel viden om *racisme* og *nazisme*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger i forhold til *statsstøttet racisme, registrering af minoriteter og diskriminerende lovgivning*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle, *når de støder på ekskluderende og diskriminerende adfærd i hverdagen og på politisk niveau*

ØVELSE

1. Læs casen *Nürnberglovene* på næste side og evt. uddrag fra Nürnberglovene her på siden.
2. Drøft efterfølgende spørgsmålene nedenfor i fællesskab eller gruppevis.
  - Diskuter, hvad nazisterne ønskede at opnå med Nürnberglovene. Lykkedes det?
  - Hvad betød Nürnberglovene for jødernes retssikkerhed og borgerrettigheder?
  - Forklar hvorfor jøder fik påtvunget navnene Sarah (for kvinder) eller Israel (for mænd) og fik stemplet et J i deres identitetspapirer og i deres pas?
  - Hvad er forskellen på statsstøttet (eller ligefrem statsiværksat) diskrimination og diskrimination foretaget af enkelte personer eller grupper?

3. Bed eleverne om at forestille sig dagens Danmark uden retssikkerhed, borgerrettigheder og basale friheder som friheden til at opholde sig, hvor man har lyst, til at have det arbejde, man gerne vil lave, og gå i skole sammen med sine kammerater. Hvordan ville det være at leve i sådan et samfund?

Uddrag fra Nürnberglovene

Loven om beskyttelse af det tyske blod og den tyske ære forbød

- Ægteskab eller seksuelle forhold mellem jøder og ikke-jøder
- Ansættelse af ariske kvinder under 45 år i jødiske husholdninger

Med Rigsborgerloven mistede jøder

- Valgbarhed
- Stemmeret
- Retten til at besidde offentligt embede

CASE: NÜRNBERGLOVENE

I 1935 indførte naziregimet* i Tyskland de såkaldte Nürnberglove. Nürnberglovene gav staten ret til behandle jøder (og romaer) anderledes, fordi de ikke tilhørte det, som nazisterne kaldte det tyske folkefællesskab, og som var forbeholdt ariere*. Nürnberglovene betød, at jøderne blev lukket ude af store dele af det tyske samfund.

Nürnberglovene havde bl.a. en definition af, hvem der var jøde, og hvem der var arier. Det afhang af blodet – altså ens familie. En person var jøde, hvis mindst tre bedsteforældre var af jødisk oprindelse. At være jøde afhang altså ikke af, om man var troende. Også personer af jødisk herkomst, der ikke bekendte sig til jødedommen* eller praktiserede jødiske traditioner og ritualer, blev anset for at være jøder. Det afhang ene og alene af ens stamtræ. Det betød fx, at de tyske jøder ikke kunne konvertere til kristendommen og dermed undgå at blive forfulgt. Nürnberglovene gjorde jøder til en slags andenklassens borgere i Tyskland, og de kunne ikke få rigsborgerskab (svarende til statsborgerskab). Det

betød, at de blev frataget de borgerrettigheder*, som andre tyskere havde.

Efter Nürnberglovenes indførelse tog diskriminationen* af jøderne fart. Fra 1938 fik alle jøder stemplet et J i deres identitetspapirer. Jødernes pas fik også påført et J, så deres baggrund straks kunne genkendes ved grænsen til andre europæiske lande. Fra januar 1939 blev jøder, der ikke havde tydelige jødiske navne, påtvunget navnene Sarah eller Israel, så deres afstamning ikke kunne skjules. Med tiden blev deres bevægelsesfrihed indskrænket, og de blev udelukket fra flere og flere dele af det offentlige liv. Jødiske børn blev fx udelukket fra offentlige skoler og unge jøder fra universiteterne. Der blev indført særlige tidspunkter, hvor jøder kunne handle i udvalgte forretninger, og det blev forbudt for jøder at benytte offentlig transport. Jøder måtte ikke længere arbejde som fx advokater, og det blev forbudt for jødiske læger at behandle ikke-jøder. Mange jødiske virksomheder blev overtaget af ikke-jøder, og jødiske arbejdere blev fyret.

APARTHEID (3)

NØGLEORD: racisme, eksklusion, diskrimination, adskillelse

LÆRINGSMÅL

- at eleverne får *generel viden om racisme i nyere tid*
- at eleverne får skærpet evnen til at reflektere over deres værdier og holdninger *til statsstøttet racisme og diskrimination*
- at eleverne får styrket deres evne til at analysere og handle, *når de støder på diskriminerende og ekskluderende adfærd i hverdagen og på politisk niveau*

ØVELSE

1. Læs casen *Apartheid* på næste side.
2. Bed eleverne om at læse om racisme på www.folkedrab.dk/forskellighed og diskutere efterfølgende:
  - Hvordan ligner og/eller adskiller apartheid sig fra tidligere tiders racisme fx nazisme?
  - Hvordan opretholdt det hvide mindretal magten over flertallet af befolkningen, altså de sorte sydafrikanere?
  - Diskuter, hvad apartheid kan have betydet for de sortes syn på de hvide? Og på de hvides syn på de sorte?

CASE: APARTHEID

Apartheid betyder adskillelse og er betegnelsen for den raceadskillelse, der blev gennemført ved lov i Sydafrika 1950-93. På dette tidspunkt fordelte Sydafrikas befolkning sig ca. således: 10 % hvide, 10 % farvede (hovedsagligt asiater og mulatter) og 80 % sorte. Apartheidlovene blev indført i 1950, efter det nationalistiske parti National Party var kommet til magten i 1948.

Apartheid gjorde den hvide elite i landet, som var i klart undertal, endnu mere magtfuld. Denne hvide elite bestående af afrikaanerne (dvs. særligt hollandske efterkommere) og britiske efterkommere havde nu kontrol over flertallet af sorte landsmænd og dermed adgang til billig arbejdskraft. Den sorte befolkning blev forflyttet og isoleret i reservater* kaldet townships og havde ingen politisk indflydelse.

Apartheidpolitikken bestod af fire lovpakker, som hver især indeholdte en række love og regler:

1. Geografisk raceadskillelse

Befolkningen blev opdelt i bestemte grupper efter hudfarve og race*, og landet blev delt op i områder, som var beregnet til de forskellige befolkningsgrupper. 87 % af Sydafrikas areal blev tildelt den hvide befolkning, og over 3 mio. sorte blev tvangsforflyttet til særlige reservater.

2. Økonomisk raceadskillelse

Alle ikke-hvide arbejdere blev udelukket fra faglært arbejde og fra medlemskab af fagforeninger (som kæmper for arbejderes rettigheder).

3. Social raceadskillelse

Alle samfundsinstitutioner og alle former for samvær og sammenkomster mellem mennesker blev opdelt og reguleret efter race – lige fra ægteskab til offentlig transport, undervisning og sportsarrangementer. Det betød fx, at hvide børn gik på en skole for hvide – og sorte børn i en skole for sorte.

4. Politisk undertrykkelse

Den sorte befolknings politiske rettigheder* blev begrænset til kun at gælde inden for de reservater*, hvor de levede. Organisationer, som kæmpede for de sortes borgerrettigheder, blev forbudt, og de politiske ledere blev fængslet eller måtte flygte ud af landet. Apartheidregimets mest kendte politiske fange var Nelson Mandela (1918-2013), lederen af Sydafrikas største befrielsesbevægelse ANC. Mandela sad i fængsel fra 1962 til 1990. I 1994 blev Mandela landets første demokratisk* valgte præsident.